לְהַקְדִּים תְּפִלַּת מִנְחָה לִתְפִלַּת מוּסָף, כְּדֵי (יד) שֶׁלֹּא יִטְעוּ: ה [*] 'בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אֵין אוֹמְרִים בָּרְכוּ אַחַר קְדִישׁ בַּתְּרָא (טו) (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קל"ג):

רפז נְחוּם אֲבֵלִים וּבְקוּר חוֹלִים בְּשַׁבָּת. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) [א]יְכוֹלִים (פ) לְנַחֵם אֲבֵלִים בְּשַׁבָּת. [*] * וְכֵן יְכוֹלִים לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלֶה, [ב]וְלֹא יֹאמַר לוֹ (ב) כְּדַרְכּוֹ שֶׁאוֹמֵר לוֹ בְּחֹל, אֶלָּא (ג) אוֹמֵר לוֹ שַׁבָּת הִיא מִלְּזְעֹק (ג) וּרְפוּאָה קְרוֹבָה לָבֹא [ג]וְרַחֲמָיו מְרֻבִּים וְשָׁבְתוּ בְּשָׁלוֹם. הַגָּהָה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין צָרִיךְ לוֹמַר וְרַחֲמָיו מְרֻבִּים וְכוּ', וְכֵן נָהֲגוּ (רמב"ם פרק כ"ד (ס"ה)):

רפח דִּין תַּעֲנִית וְדִין תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּשַׁבָּת. וּבוֹ י' סְעִיפִים:

א * [א]אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בְּשַׁבָּת (פ) (א) * עַד שֵׁשׁ שָׁעוֹת. הַגָּהָה: וְאֲפִלּוּ לוֹמַד (ב) וּמִתְפַּלֵּל, אָסוּר (מרדכי פרק קמא דשבת (סי' רלו)): ב [ב]יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָדָם שֶׁמְּזִיק לוֹ הָאֲכִילָה דְּאָז עָנֵג הוּא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל, (ג) לֹא יֹאכַל. הַגָּהָה: וְכֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹנֶג אִם יִבְכֶּה כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ (ג) (ד) הַצַּעַר מִלִּבּוֹ, מֻתָּר לְבַכּוֹת בְּשַׁבָּת (אגור (סי' מג) בשם שבולי לקט (סי' ע)):

בְּאֵר הֵיטֵב

א (פ) **לְנַחֵם אֲבֵלִים.** בְּשַׁבָּת דַּף י"ב (ע"ב) אִיתָא בְּקִשְׁי הִתִּירוּ לְנַחֵם אֲבֵלִים בְּשַׁבָּת, עַל כֵּן לֹא יָפֶה עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁכָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ אֵינָן הוֹלְכִין רַק בְּשַׁבָּת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ב) **וּרְפוּאָה.** וּלְאֵבֶל יֹאמַר, שַׁבָּת הִיא מִלְּנַחֵם וְנִחָמָה קְרוֹבָה לָבֹא. ט"ז (סק"א) בְּשֵׁם בַּ"ח (ס"א):

א (פ) **עַד ו' שָׁעוֹת.** וּלְשֵׁם תַּעֲנִית אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת אָסוּר. מַהֲרִי"ל (מנהגים הלכות תעניות). וְאִם כֵּן שֶׁלֹּא כַּדִּין עוֹשִׂים קְצָת קְהִלּוֹת שֶׁמִּתְעַנִּים בְּשַׁבָּת עַד חֲצוֹת עַל הַגְּזֵרוֹת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א). וְכֵן הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר דִּמְנַנֵּן וְאֵין יוֹצְאִין מֵאֵת שֶׁהַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה עַד אַחַר שֵׁשׁ, וּבִפְרָט בְּחָרָף, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּיוֹם טוֹב, מִלְּבַד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. עֵין סִימָן תקפ"ד סוֹף סָעִיף א': **ב** (ג) **הַצַּעַר מִלִּבּוֹ.** וְטַ"ז (סק"ב) כָּתַב דְּדַוְקָא מְחַמַּת רֹב עֲבִיד. וְאֵין לוֹ לְמִגַּע מְלָאכָה בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. וּמִי שֶׁהוּא רַךְ הַלֵּב וּמְצַר עַל יְסוּרֵי הַחוֹלֶה אֵין לוֹ לֵילֵךְ בְּשַׁבָּת לְבַקֵּר, דִּלְעָנֵג נִתַּן וְלֹא לְצַעַר:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הַכְּנֶסֶת וְרַבִּים מִמְּתִינִים עַד אַחַר הַמְּלָאכָה, אֵין לוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי טִרְחָא דְּצִבּוּרָא, שֶׁאֵין זֶה כְּבוֹדָם שֶׁיִּהְיוּ יוֹשְׁבִים וּמְמְתִּינִים עָלָיו עַד שֶׁיִּגְמֹר הַתְּפִלָּה בְּצִבּוּר: **ה** **[בשו"ע] בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב כו'.** וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה דְּבִרְכַּת הַבָּאֵי וְאֶרֶץ מְצָרִים נוֹהֲגִים לוֹמַר בָּרְכוּ גַּם בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב אַחַר קְדִישׁ בְּתַרָא עַיֵּן שָׁם:

א **[בשו"ע] וְכֵן יְכוֹלִים לְבַקֵּר כו'.** וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בָּרְכָה (סק"ה) שֶׁפְּרַצַת חָכְמָה (דברי חכמים שער השבת פ"א) כָּתַב לְעוֹרֵר בָּזֶה, וּמַה טּוֹב מִנְהָג יְרוּשָׁלַיִם תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן וְתִפּוֹנֵן בְּמַהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן בִּקְרַת תִּהְיֶה לִכְבוֹד תֶּחְתֵּן אוֹ אֲבִי הַבֵּן הוּא כְּמוֹ רַגַע כְּנִיסָה וִיצִיאָה דַּוְקָא. וְגַם כָּתַב בְּשֵׁם חֲכָמֵי הַמּוּסָר דְּמִי שֶׁפָּשַׁע בְּיָדוֹ לֹא יָפֶה עוֹשֶׂה לְבַקֵּר חוֹלֶה בְּשַׁבָּת, וְלֵךְ בְּחֹל לְבַקֵּר עֲנִיִּים חוֹלִים וְיִרְאֶה עֲנִיִּים וְצָרְכָּם וִירַחֵם עֲלֵיהֶם כְּפִי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ, וְהוּא מְצֻוֶּת בְּקוּר חוֹלִים כְּתִקּוּנוֹ כו' עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה מִי שֶׁבְּיוֹמוֹת הַחֹל טָרוּד בְּמִלֵּי דְּשָׁמַיָּא אוֹ דְּעָלְמָא וּבְשַׁבָּת שֵׁשׁ לוֹ פְּנַאי הוֹלֵךְ לְחוֹלֶה אוֹהֲבוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ נַחַת מִזֶּה שֶׁהוּא בָּא אֵלָיו לְבַקְּרוֹ, מִצְוָה קָא עָבִיד. וְאֵין לוֹ לְמִגַּע מְלָאכָה בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. וּמִי שֶׁהוּא רַךְ הַלֵּב וּמְצַר עַל יְסוּרֵי הַחוֹלֶה אֵין לוֹ לֵילֵךְ בְּשַׁבָּת לְבַקֵּר, דִּלְעָנֵג נִתַּן וְלֹא לְצַעַר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

יִתְפַּלֵּל מוּסָף, דִּמְנָחָה יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין בְּעַרְבִית מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמוּסָף [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג)], וּכְסָפֵר דְּגוּל מַרְבָּבָה חוֹלֵק עָלָיו מֵהִירוּשָׁלְמִי (ברכות פ"ד ה"א) שֶׁמְּפָרֵשׁ לְהַפּוּךְ, [א]וְכֵן הִקְשָׁה עָלָיו בְּסֵפֶר בֵּית מֵאִיר, וּבְחִדּוּשֵׁי הַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר מִישָּׁכוֹ בְּדֹחַק: (יד) **שֶׁלֹּא יִטְעוּ.** פָּרִישׁ בְּשֶׁאַר יָמִים לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה קֹדֶם מוּסָף אֲפִלּוּ קֹדֶם חֲצוֹת: ה (טו) **וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קל"ג.** בְּרֵמ"א, דְּשָׁם נִתְבָּאֵר הֵיטֵב דִּין זֶה: **א** (א) **יְכוֹלִים וְכוּ'.** אָמְרִינַן בְּגֶמָרָא (יב:), בְּקִשְׁי הִתִּירוּ לְנַחֵם אֲבֵלִים וּלְבַקֵּר חוֹלִים בְּשַׁבָּת, (פ) וְעַל כֵּן לֹא יָפֶה עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁכָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ אֵין הוֹלְכִין רַק בְּשַׁבָּת: (ב) **בְּדַרְכּוֹ שֶׁאוֹמֵר לוֹ בְּחֹל.** דְּמִצְטַעֵר וּמְעוֹרֵר הַבְּכִי דְּאָסוּר בְּשַׁבָּת: (ג) **אוֹמֵר לוֹ וְכוּ'.** אַבְקוּר חוֹלִים קָאֵי, (ג) וּבְנַחוּם אֲבֵלִים יֹאמַר לוֹ שַׁבָּת הִיא מִלְּנַחֵם וְנִחָמָה קְרוֹבָה לָבוֹא, (ג) [ג]וְיֵשׁ מְקִלִּים דְּרַשַּׁאי לוֹמַר הַמָּקוֹם יְנַחֲמְךָ. כָּתַב בִּפְרִי מְגַדִּים (משז"ז סק"א) אִם בָּא הָאֵבֶל לְבֵית הַכְּנֶסֶת אַחַר אֲמִירַת 'מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת', שׁוּב לֹא יִקְרָא הַשַּׁמָּשׁ צְאוּ נֶגֶד הָאֵבֶל, דְּאֵין לְהַזְכִּיר אֲבֵלוּת בְּפַרְהֶסְיָא, וּמִכָּל מָקוֹם לֵילֵךְ בְּעַצְמוֹ לוֹ לוֹמַר שַׁבָּת הִיא מִלְּנַחֵם וְכוּ', רַשַּׁאי:

א (א) **עַד שֵׁשׁ שָׁעוֹת.** דְּגַם בְּחֹל הָאוֹכֵל אַחַר שֵׁשׁ שָׁעוֹת הֲרֵי כְּזוֹרֵק אֶבֶן לַחַמָּת, עַל כֵּן נִקְרָא כְּמוֹ תַּעֲנִית בְּשַׁבָּת. וּלְשֵׁם תַּעֲנִית (פ) אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת אָסוּר, וְעַל כֵּן אִם טָעָה וְסָמַךְ לַחֲצוֹת עַל הַגְּזֵרוֹת. וְאִם טָעִים מִידֵי שֶׁמִּתְעַנִּים בְּשַׁבָּת (ג) עַד קֹדֶם חֲצוֹת עַל הַגְּזֵרוֹת. וְאִם טָעִים מִידֵי קֹדֶם תְּפִלַּת מוּסָף מֻתָּר לְהִתְאַחֵר יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א)]: (ב) **וּמִתְפַּלֵּל אָסוּר.** וּלְפִי זֶה הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר שֶׁמְּנַנֵּן וְאֵין יוֹצְאִין מִבֵּית הַכְּנֶסֶת עַד אַחַר שֵׁשׁ שֶׁלֹּא כְּהָגֵן הוּא, וּבִפְרָט בְּחָרָף שֶׁהַיָּמִים קְצָרִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּיוֹם טוֹב מִלִּבַּד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה [בַּ"ח (ס"א)]. [ג]וּבְאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ב) מָצָא סָמָךְ לְהָקֵל בְּלוֹמַד וּמִתְפַּלֵּל לְהִתְאַחֵר עַד אַחַר חֲצוֹת, וּבְכִבְדֵי יָשָׁע שָׁעַל הַמְּרַדְכִי פֶּרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת (סק"י) כָּתַב גַּם כֵּן שֶׁמֻּתָּר לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל עַד חֲצוֹת. ב (ג) **לֹא יֹאכַל.** וְכִמְעַט קָרוֹב לְאִסּוּר הָאֲכִילָה כֵּיוָן שֶׁמְּשַׁעֵר שֶׁיִּזִּיק לוֹ (פְּרִי מְגַדִּים (משז"ז סק"ב) וְתוֹסָפָת שַׁבָּת (סק"ב)], וְהֵינוּ אִם גַּם כַּיּוֹצֵא בָּזֶה לוֹ לֶאֱכֹל, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן רצ"א סָעִיף א' בַּהֲגָ"ה: (ד) **הַצַּעַר מִלִּבּוֹ.** כָּתַב הַט"ז (סק"ב) הֵינוּ דַּוְקָא אִם מַחֲמַת רֹב דְּבֵקוּתוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹלְגִים עֵינָיו דְּמָעוֹת, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹהַר חָדָשׁ (מדרש הנעלם ח"א דף צח:) שֶׁהָיָה בּוֹכֶה מְאֹד

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (פ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ב) ט"ז (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם דְּרִישָׁה (פרישה יו"ד סי' שצג סק"ה): **א** (פ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ"א בְּסָעִיף ד': (ב) פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכן הקשה בשו"ע הרב (קו"א סק"א). **ב]** וכן בשו"ע הרב (ס"ב) היקל לנחם בנוסח 'המקום ינחם'. **ג]** ובשו"ע הרב (ס"א) כתב שאפילו עוסק בדבר מצוה כגון שקורא ומתפלל אסור להתענות עד חצות.

א שַׁבָּת י"ב (ע"א) וּכְבֵית הִלֵּל. **ב** שָׁם. **ג** טוּר וּכְשֶׁכְּנָא אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם שָׁם (ע"ב) שֶׁבָּא לְפָרֵשׁ דִּבְרֵי הַתָּנָא קַמָּא, בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ולא יאמר) לְדִבְרֵי הַטּוּר.

א יְרוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק ג' דְּתַעֲנִית (ה"א), וְהָרַי"ף (ה.) וְרֹא"שׁ (פ"א סי' כד) כְּתָבוּהוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת. **ב** אָגוּר (סי' ת"ס) בְּשֵׁם שִׁבְּלֵי הַלֶּקֶט עַל פִּי אַגָּדָה דְּרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיָה בּוֹכֶה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah